

Rutin för arbetet mot könsstämpning

Motala kommun

Beslutande: Förvaltningschef

Diarienummer: 19/BN 0240

Datum:

Paragraf:

Reviderande instans:

Diarienummer:

Datum:

Paragraf:

Gäller från: 2020-01-08

Rutin för arbetet mot könsstympling

Inledning

Syftet med rutinen är att ge stöd i det generella förebyggande arbetet mot könsstympling. Vidare ska den utgöra ett stöd när enskilda flickor identifierats vara i särskild risk för att utsättas/har utsatts för könsstympling.

Rutinen har sin grund i nedanstående lagstiftning:

Lag (1982:316) med förbud mot könsstympling av kvinnor:

Man kan bli dömd till upp till 10 års fängelse, även om könsstymplingen sker utanför Sverige. Även försök och förberedelse till könsstympling är olagligt liksom att förmå någon annan att utföra könsstympling. Det är också olagligt att inte avslöja om man vet att en könsstympling kommer att ske. Oavsett vem som utför könsstymplingen är flickans föräldrar ansvariga att förhindra att könsstympling sker och kan dömas för brottet i Sverige.

Handlingsplan mot könsstympling av flickor och kvinnor, Regeringen 2018:

Könsstympling är straffbart i Sverige även om det utförs i ett land där det inte är förbjudet om det finns en koppling till Sverige när brottet begås.

- Socialtjänstlagen (2001:453)
SoL 14 kap 1§ Anmälningsskyldighet
SoL 4 kap 1§ Barn har rätt att få stöd och hjälp utifrån sin situation och sina behov
- Skollagen 2010:800, 29 kap 13§ - Samverkan och anmälan till socialnämnden
- Föräldrabalken Lag (1949:381) 6 kap Reglerar barns rättigheter och föräldrars ansvar.
- FN:s konvention om barnets rättigheter
- FN:s konvention om mänskliga rättigheter
- Vägledning för elevhälsan (Socialstyrelsen och Skolverket). Personal inom elevhälsan har en möjlighet att polisanmäla misstänkta brott mot barn utan att sekretessen hindrar dem. Hälso- och sjukvårdssekretessen hindrar inte att uppgifter angående misstanke om könsstympling polisanmäls. (Offentlighets- och sekretesslagen 2009:400 10 kap 21§)
- Socialstyrelsen 2015, "Bedöma barns mognad och delaktighet – Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården.

Det får anses vara en princip i svensk rätt att om ett barn har fyllt 15 år och kan göra en rimlig bedömning av samtyckets innebörd och verkan, så får åtgärder rörande ett barns personliga angelägenheter inte enbart genomföras utifrån samtycke av vårdnadshavare /förmyndare

Definition av könsstympning

Könsstympning är ett av flera uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck. Könsstympning är en form av grov misshandel, ett övergrepp mot flickor och kvinnor och en kränkning av flickors och kvinnors rättigheter (Socialstyrelsen 2016).

Könsstympning ses ofta som en nödvändighet för äktenskap, då ingreppet tros bevara flickans oskuld innan giftermålet. Det är ett sätt att kontrollera flickors och kvinnors sexualitet och ses därför tydligt som ett uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck (UNICEF 2017).

Världshälsoorganisationens (WHO 2017) definition av kvinnlig könsstympning är: "Kvinnlig könsstympning omfattar alla kirurgiska ingrepp som rör borttagande delvis eller helt av de externa genitalierna eller annan åverkan på de kvinnliga könsdelarna av kulturella eller andra icke medicinska skäl". WHO klassificerar kvinnlig könsstympning i fyra olika typer (se bilaga 1).

Tecken på att könsstympning kan ha skett

- Annorlunda gång, svårt att sitta och svårt att koncentrera sig.
- Förändrat beteende, exempelvis tystlåten, stillsam, nedstämd eller är svår att få kontakt med.
- Upprepad frånvaro från klassrummet på grund av urinerings- eller mensproblem
- Långa och täta toalettbesök.
- Stannar hemma ett par dagar i samband med mens på grund av smärtor (eftersom blodet har svårare att tränga ut).
- Slutar att delta på idrottslektionerna, på grund av ärr som stramar.
- Söker skolsköterska eller annan vuxen för frågor om hjälp och stöd, men kanske inte vågar berätta om vad det egentligen handlar om på grund av rädsla och/eller skam.
- Allmänna smärtor.
- Oförklarlig rädsla.

Faktorer som påverkar risk för könsstympning

- Att flickans moder är könsstympad
- Att flickan har en syster som redan har utsatts för könsstympning
- Flickor som har frånvaro från skolutbildning om sexuell hälsa och rättigheter kan vara i risk, eftersom detta kan bero på föräldrarnas önskan att hålla flickan okunnig om sin kropp och om sina rättigheter.
- Flickans ålder: tidpunkten för könsstympning kan variera. Många flickor utsätts för ingreppet när de är mellan 4 och 14 år gamla, men det kan även ske under spädbarnstiden och långt upp i tonåren.
- Föräldrarnas utbildningsnivå – forskning visar att föräldrars utbildningsnivå påverkar benägenheten att bryta med traditionen (se Länsstyrelsen Östergötlands regeringsrapport, 2015:15)
- Vilket land flickan kommer ifrån (se bilaga 2).

Rutin

Förebyggande och hälsofrämjande insatser

Skolan möter alla barn och unga och har därför en unik möjlighet att kunna göra skillnad. Det är viktigt att personal inom skolan har kunskap om i vilka sammanhang hedersrelaterat våld och förtryck inklusive könsstympning förekommer. De grundläggande värden som förskolans och skolans värdegrund omfattar ligger i linje med de värden som vårt demokratiska samhälle vilar på. Värdegrunden omfattar:

Rutin för arbetet mot könsstympning

- människolivets okränkbarhet
- individens frihet och integritet
- alla människors lika värde
- jämställdhet mellan könen
- solidaritet mellan människor

Det är dessa värden som ska förmedlas och gestaltas. All personal ska också främja aktning för människans egenvärde och vår gemensamma miljö.¹ Skolverket har tagit fram stödmaterial för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck²

Utbildning av personal i skolan och elevhälsan

Ny personal ska genomgå följande utbildning i samband med introduktion

- Länsstyrelsens utbildning om hedersrelaterat våld och förtryck för yrkesverksamma
- Könsstymning av kvinnor och flickor en informationsfilm för yrkesverksamma

Fortlöpande vidareutbildning ska ske vartannat till vart tredje år. Val av utbildningsmaterial efter behov. Plan för utbildning ska finnas med i skolans/elevhälsans systematiska kvalitetsarbete. Hos elevhälsan finns lermodeller som visar kvinnlig könsstymning. Dessa finns för utbildning.

Ansvar: rektor och elevhälsochef

Skolverket förespråkar arbete på skolan på tre nivåer kring hedersrelaterat våld och förtryck där könsstymning kan ingå: [Hedersrelaterat våld och förtryck \(Skolverket, 2018\)](#)

Att nå alla flickor och pojkar i skolan och deras vårdnadshavare

I Motala kommun gör vi detta genom att använda värdegrundsmaterialen Mognad och livsutrymme, Youmo i praktiken, Dina rättigheter samt genom återkommande informationsinsatser på exempelvis föräldramöten. Vidare innehåller skolsköterskornas hälsosamtal, såväl de årskursvisa som de för nyanlända, frågor om könsstymning.

Mognad och livsutrymme är ett stödmaterial som syftar till att ge skolpersonal verktyg i hur skolan kan arbeta med att medvetandegöra blivande tonåringar om pubertet och mognad genom att upplysa dem om kropp, tankar, känslor och sexualitet under mognads- och pubertetsprocessen. Syftet är att unga ska få kunskap och kontroll över sin kropp och sexualitet samt insikt i sin rätt att få bestämma över sitt eget liv och sin kropp. Innehållet i undervisningen baseras på grundläggande värden som vårt samhälle är byggt på och med skolans uppdrag och värdegrund som utgångspunkt. Materialet kan anpassas efter gruppens behov och ålder.

Youmo i praktiken är en vägledning att samtal med unga nyanlända om frågor som för hälsa, sexualitet och jämställdhet. Youmo.se är en webbsida med information om hälsa och jämställdhet med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) riktad till unga nyanlända. Denna vägledning är ett komplement till youmo.se och vänder sig till vuxna som möter unga nyanlända. Vägledningens syfte är att möjliggöra och underlätta för vuxna att på ett inkluderande sätt våga börja prata om hälsa, jämställdhet, sex, rättigheter, normer och relationer med unga nyanlända. Vägledningen ger stöd för att både hålla enskilda samtal och samtal med unga i grupp och den är skriven för att tilltala och passa olika professioner och vuxna som möter unga nyanlända.

¹ <https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbeta-med-skolans-vardegrund>

² <https://www.skolverket.se/publikationsserier/stodmaterial/2018/hedersrelaterat-vald-och-fortryck---skolans-ansvar-och-mojligheter?id=4015>

Dina rättigheter.se är en websida med stödchatt för unga som utsätts hedersrelaterat våld och förtryck mot unga och stöds av Rädda Barnen, Länsstyrelsen Östergötland och allmänna arvsfonden. Projektet *Kärleken är fri (2014-2017)* startade som ett Arvsfondsprojekt i samarbete mellan Rädda Barnen, Länsstyrelsen Östergötland och Folkteatern i Gävleborg i syfte att utöka och stärka stödet till hedersutsatta. På sidan finns också en lärarplattform med undervisningsmaterial.

Mellanstadiet

Mognad och livsutrymme används en gång under åren på mellanstadiet. Materialet är tydligt förankrat i läroplanerna. Värdegrundsarbetet i klass görs med fördel i tillsammans med elevhälsan.

Ansvar: rektor och undervisande lärare i samarbete med elevhälsan

Högstadiet

Mognad och livsutrymme används en gång under åren på högstadiet. Materialet är tydligt förankrat i läroplanerna. Värdegrundsarbetet i klass görs med fördel i tillsammans med elevhälsan.

Ansvar: rektor och undervisande lärare i samarbete med elevhälsan

Gymnasiet

På gymnasiet genomförs värdegrundsarbetet under första året.

- På IM-Språkintröduktion och inom gymnasiesärskolan: YOUMO i praktiken - En vägledning om att samtala med unga nyanlända om frågor som rör hälsa, sexualitet och jämställdhet som vänder sig till nyanlända på högstadiet och gymnasiet alternativt anpassa materialet Mognad och livsutrymme efter gruppen.
- Nationella gymnasieprogram: Dina rättigheter- lärarplattform med lektionsförslag.
Tips på film: En blomma i Afrikas öken

Ansvar: rektor och undervisande lärare i samarbete med elevhälsan

Upptäcka utsatthet och informera elever/vårdnadshavare

Hälsobesök årskurs 1, 4, 7 och gymnasiet årskurs 1

Vid varje hälsobesök lyfter skolsköterska, särskilt med elever från riskländer, frågan om könsstympning, informerar om symptom och om var man kan få hjälp. Skriftlig information delas ut och bör finnas också vid elevhälsans lokaler och gärna på flera språk (ansvarig för beställning: skolsköterska).

Hälsobesök Bryggan - Introduktionsenheten för nyanlända

Information ges till alla nyanlända familjer som vid ankomst till Sverige passerar Bryggan. Av informationen bör framgå att könsstympning är olagligt, konsekvenser av ingreppet och hur man kan få hjälp. Om vårdnadshavare önskar mer information hänvisas till elevhälsan eller närmaste vårdcentral. Elever mellan 13-25 år kan även hänvisas till Ungdomshälsan. Använd dig gärna av infogeneratoren.se för anpassad information på olika språk.

Föräldramöten

Information om skolans rutiner ska ges i samband med att vårdnadshavare informeras om övriga områden som rör skolans värdegrund, såsom handlingsplan mot diskriminering och kränkande behandling. Hänvisa föräldrar till hedersförtryck.se för kompletterande stödmaterial för vårdnadshavare.

Inför utlandsresor

Vid kännedom om resor till hemlandet ska könsstympning tas upp till samtal, överväg anmälan till socialtjänsten. Informera elev och vårdnadshavare om att könsstympning inte är tillåtet i Sverige och att lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor kan tillämpas vid

Rutin för arbetet mot könsstympning

svensk domstol även när det gäller ett brott som har begåtts utomlands, oavsett om gärningen är straffbar också i det land där den har begåtts. (Se 3 § lagen med förbud mot könsstympning av kvinnor.)

Informera alltid skolsköterska som vidare kan samtala med eleven och till elever som ej är könsstympade erbjuda uppföljande kroppslig undersökning efter hemkomst. (Beakta rådande sekretessregler och undantagsbestämmelser.)

Könsstympningspass, på engelska och svenska bör finnas på varje skola där både lärare och elevhälsopersonal har tillgång till dem och kan dela ut när det behövs.

Vid risk för könsstympning

Samtala med eleven om din oro och anpassa samtalet efter ålder. Informera om att könsstympning är olagligt i Sverige, även om det genomförs utomlands. Ge eventuellt eleven skriftlig information (använd dig gärna av infogeneratorn.se för anpassad information på olika språk).

Informera om elevens rätt att få stöd av samhället och att du gör en anmälan till socialtjänsten och varför. Berätta att vårdnadshavare ej ska informeras. Gör en anmälan till Socialtjänsten i enlighet med Bildningsförvaltningens rutin. Om eleven är över 18 år, inhämta elevens samtycke för samarbete med Socialtjänsten (om oron omfattar yngre syskon infaller anmälningsplikt oavsett vad myndig elev önskar).

Informera rektor (elevhälsans medicinska insats inhämtar elevens medgivande för detta, övrig personal har ej sekretess gentemot rektor). När det är lärare eller annan pedagogisk personal som fått informationen kontaktar rektor elevhälsoteamet på skolan om eleven bedöms behöva fortsatta insatser på skolan.

Vid användande av tolk

Använd först och främst en, i enlighet med kommunens avtal, auktoriserad tolk. Välj om möjligt kvinnlig tolk. Det är viktigt att förklara tolkens roll och tystnadsplikt, för att minska den eventuella oron för att använda en tolk med samma etniska tillhörighet. Använd helst en telefontolk eftersom detta gör att anonymiteten ökar. Vid samtalets början, stäm av att eleven är bekväm med den bokade tolken. **OBS! Nämn ej elevens namn i samtalet!**

Fråga alltid efter syskon

Vid en bekräftad oro eller då en flicka själv söker hjälp bör hennes familjebild uppmärksammas. Könsstympning är ett av många uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck. Vid bekräftad könsstympning eller när personal på skolan misstänker att en flicka kommer bli könsstympad bör personal försäkra sig om att andra former av hedersrelaterat våld och förtryck eller begränsningar inte förekommer.

Syskon i familjen bör därför också uppmärksammas. Hur ser hederstrukturen ut i familjen, övervakas flickorna av syskon eller kusiner? Finns det systrar som är könsstympade eller befinner sig i riskzon? Finns det bröder eller systrar som kan vara utsatta för andra former av hedersrelaterat våld och förtryck? Undersök olika uttryck för hedersrelaterat våld och förtryck.

Här kan det vara lämpligt att ställa frågor som rör hur eleverna ser på sin egen framtid. Ta förgiveit att dessa barn lever efter oskuldsnormer och ställ frågor om förväntningar på dem som rör deras sexualitet. Får de vara tillsammans med någon de själva valt? Får de gifta sig med vem de vill? Har de blivit bortlovade till en blivande make/maka? Är de förlovade eller redan gifta (ingått religiöst eller traditionellt äktenskap)? Får de bestämma själva över vilka

yrken de vill utbildas till eller arbeta med som vuxna? Får de bo själva? Undersök graden av självbestämmande.

Samtalsstöd för dig som yrkesverksam

Länsstyrelsens nationella stöd har bra material att använda sig av vid samtal med barn och unga. [Att som yrkesverksam prata om könsstymning-tips \(Hedersförtryck.se\)](#)

Handbok för Elevhälsopersonal

Riksorganisationen GAPF (Glöm aldrig Pela och Fadime) har tagit fram en [handbok för elevhälsopersonal](#) i arbetet med att stötta barn och unga som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck/tvångsgifte

Vid inträffad könsstymning

När skolsköterska är tillgänglig

Samtala med flickan om de symtom/tecken du uppmärksammar och motivera till en kontakt med skolsköterskan för vidare bedömning och information om möjliga konsekvenser och behandlingsmöjligheter. Både personal och skolsköterska har en anmälningsskyldighet vid misstanke om oro för en elev. Kontakta gärna socialtjänsten, om så än för enbart en konsultation, om hur skolan/elevhälsan ska gå vidare med ärendet. Du kan också, via rektor, boka en tid med konsultationsteamet (se information om konsultationsteamet).

Barn och unga som blivit könsstympade lever i en hederskontext. Så även om det inte finns ytterligare oro kopplat till könsstymning bör könsstymningen ge anledning till oro. Eleven ska erbjudas kuratorskontakt för att vidare utforska elevens hederskontext. För helt nyanlända elever kan det vara mer lämpligt att avvakta med eventuell kuratorskontakt tills familjen etablerat sig något mer i landet.

När skolsköterska ej är tillgänglig

Samtala med flickan om de symptom/tecken du uppmärksammar och anpassa efter ålder. Ge eventuellt eleven skriftlig information (använd gärna infogeneratoren.se för översatt information anpassad till ålder). Informera rektor samt kontakta gärna Socialtjänsten eller konsultationsteamet i för konsultation och stöd kring eventuell orosanmälan.

Barn och unga som blivit könsstympade lever i en hederskontext. Så även om det inte finns ytterligare oro kopplat till könsstymning bör könsstymningen ge anledning till oro. Eleven ska erbjudas kuratorskontakt för att vidare utforska elevens hederskontext. För helt nyanlända elever kan det vara mer lämpligt att avvakta med eventuell kuratorskontakt tills familjen etablerat sig något mer i landet.

Konsultationsteamet hedersrelaterat våld och förtryck (HRVF)

Konsultationsteamet som består av representanter från berörda verksamheter (t ex elevhälsa, socialtjänst, ungdomsmottagning, vårdcentral och polis) och finns som stöd till personal, i första hand förskole-och skolpersonal som känner oro eller/och misstänker att ett barn är utsatt för HRVF. Du når konsultationsteamet på e-post: konsultation.hrvf@motala.se

Syftet med konsultationsteamet är tidigt stöd till förskole/skolpersonal som känner oro för att barn och elever är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck så att utsatta barn utan fördröjning får det stöd och den hjälp de behöver. Via rektor kan personal boka tid för konsultation för att lyfta sin oro. Ärenden kan lyftas anonymt och personalen kan få rådgivning kring hur de ska agera. Om socialtjänstens representant bedömer att det är nödvändigt att omedelbart göra en orosanmälan får personalen hjälp att göra den direkt.

Rutin för arbetet mot könsstymning

Kontakt nätverkslista

Medicinsk rådgivning dygnet runt

Ring 1177 Vårdguiden. Om ärendet är akut kan du alltid ringa 112.

Vårdcentral

Sök efter telefonnummer till din vårdcentral på 1177.se.

Barnmottagning, H.K.H Kronprinsessan Victorias barnsjukhus Linköping-Motala

Linköping 010-105 97 60

Motala 010-105 98 60

Ungdomsmottagning/Ungdomshälsan (13-25 år)

Linköping 010-105 96 85

Motala 010-104 76 90

Mjölby 010-104 86 22

Gynekologisk mottagning (vuxen)

Linköping 010-105 94 35

Motala 010-105 98 80

Socialtjänsten

Motala 0141-225300

Elevehälsan

Du kan alltid prata med någon på din skola, till exempel skolsköterska eller skolkurator.

Kvinnofridslinjen

På telefonnummer 020-50 50 50 kan du ringa dygnet runt och prata med någon om dina upplevelser. Samtalet kostar inget och syns inte på telefonräkningen.

www.kvinnofridslinjen.se

Rädda barnen

På www.dinarattigheter.se finns en chatt där du kan prata och få hjälp. Där finns också fler telefonnummer du kan ringa för att få hjälp och stöd.

Youmo

På www.youmo.se kan du läsa mer om könsstympning.

Nationella stödlinjen 010-223 57 60, öppet vardagar kl 9-16

<http://www.hedersfortryck.se/kompetensteamet/nationella-stodtelefonen/>

Länsstyrelsen

www.hedersfortryck.se

Referenser

Lag (1982:316) med förbud mot könsstympning av kvinnor

https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-1982316-med-forbud-mot-konsstympning-av_sfs-1982-316

Socialtjänstlagen 2001:453

http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/socialtjanstlag-2001453_sfs-2001-453#K14

Skollagen 2010:800

Föräldrabalken Lag (1949:381)

Socialstyrelsen 2015, ”Bedöma barns mognad och delaktighet – Kunskapsstöd för socialtjänsten, hälso- och sjukvården samt tandvården.

FN:s konvention om barnets rättigheter

FN:s konvention om mänskliga rättigheter

Vägledning för elevhälsan (Socialstyrelsen och Skolverket).

Länsstyrelsen i Östergötland

www.hedersförtryck.se

Handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor- Regeringen 2018

https://www.regeringen.se/4a34bd/contentassets/3257c5e17acb44258a8a1caf5b343414/handlingsplan-mot-konsstympning-av-flickor-och-kvinnor_webb.pdf

Socialstyrelsen

Kvinnlig könsstympning- ett stöd för hälso- och sjukvårdens arbete, 2016

<https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20282/2016-6-59.pdf>

Könsstympning- vårdprocessprogram Region Östergötland

<http://ledsys.lio.se/Document/Document.aspx?DocumentNumber=19917>

Konsekvenser av kvinnlig könsstympning

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/konsstympning/vad-innebar-det-fysiskt/>

Informationsbroschyr om att könsstympning är olagligt, engelska

https://www.lansstyrelsen.se/download/18.ac13c73166789a75471739/1539757333033/Lansstyrelsen_Ostergotland_Konsstympning_broschyr_A5_SW_lowres.pdf

Samtalsstöd

Att som yrkesverksam prata om könsstympning-tips (Hedersförtryck.se)

<http://www.hedersfortryck.se/hedersfortryck/konsstympning/att-arbeta-mot-konsstympning/myndigheters-och-professionellas-ansvar-i-arbetet-mot-konsstympning/att-som-professionell-prata-om-konsstympning/>

Handbok för Elevhälsopersonal

<http://gapf.se/wp-content/uploads/2015/02/Handbok-GAPF.pdf>

Rutin för arbetet mot könsstympning

Hälso- och sjukvårdens insatser

Region Östergötlands vårdprocessprogram mot kvinnlig könsstympning - för mer fakta och information om könsstympning och om hälso- och sjukvårdens insatser.

Könsstympning - Vårdprocessprogram, Region Östergötland

<http://ledsys.lio.se/Document/Document.aspx?DocumentNumber=19917>

Fördjupningslitteratur

Hedersrelaterat våld och förtryck - Skolverket 2018 (sid 6-7 sammanfattning av skolans arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck)

<https://www.skolverket.se/publikationer?id=4015>

Handlingsplan mot könsstympning av flickor och kvinnor, Regeringen 2018 (s16)

https://www.regeringen.se/4a34bd/contentassets/3257c5e17acb44258a8a1caf5b343414/handlingsplan-mot-konsstympning-av-flickor-och-kvinnor_webb.pdf

Fördjupning, material att använda vid möte med elever:

- Om könsstympning av flickor och kvinnor, Socialstyrelsen - en handledning till dig som undervisar
- Berätta inte för någon om vårt samtal - handbok för elevhälsopersonal som stödjer ungdomar utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck/tvångsgifte (Riksorganisationen GAPF)
- Våld i hederns namn - Handbok för skola och socialtjänst om skyldigheten att se och hjälpa utsatta (Länsstyrelsen Östergötland)
- Våga stå kvar! - en mindre kommuns erfarenheter av ett framgångsrikt arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck (Länsstyrelsen Östergötland)
- Våga Se - En vägledning för stöd, vård och skydd av flickor och kvinnor som är eller riskerar att bli könsstympade. (Länsstyrelsen Östergötland)
- Filmer hedersförtryck

Kompletterande stödmaterial riktat till elever:

- Information riktad till barn och ungdomar ”Dina rättigheter vid brott”, olika åldrar Dina rättigheter vid brott
- Information om könsstympning för ungdomar, UMO
- Information om könsstympning för nyanlända ungdomar, YOUMO
- Könsstympning av kvinnor och flickor en informationsfilm för barn och unga (10 språk) Informationsfilmer könsstympning
- Mer material från Länsstyrelsen
- Rädda barnens stödlinje för dig som flytt till Sverige

Bilaga 1

Bilden är med tillstånd från Socialstyrelsen hämtad från Socialstyrelsens publikation *Kvinnlig könsstympning- ett stöd för hälso- och sjukvårdens arbete*. Artikelnummer 2016-6-59

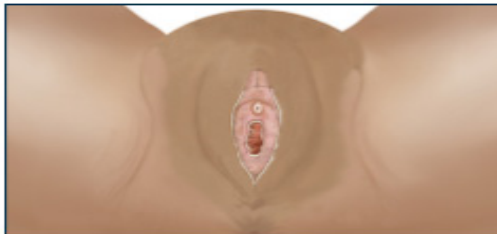
Olika typer av könsstympning¹

Ej könsstympat
Kvinnligt underliv som inte är könsstympat.

Typ I
Borttagande/excision av förhuden runt klitoris och/eller del av eller hela klitoris.

Typ II
Partiellt eller totalt borttagande av klitoris samt av de inre blygdläpparna, med eller utan borttagande av de yttre blygdläpparna.

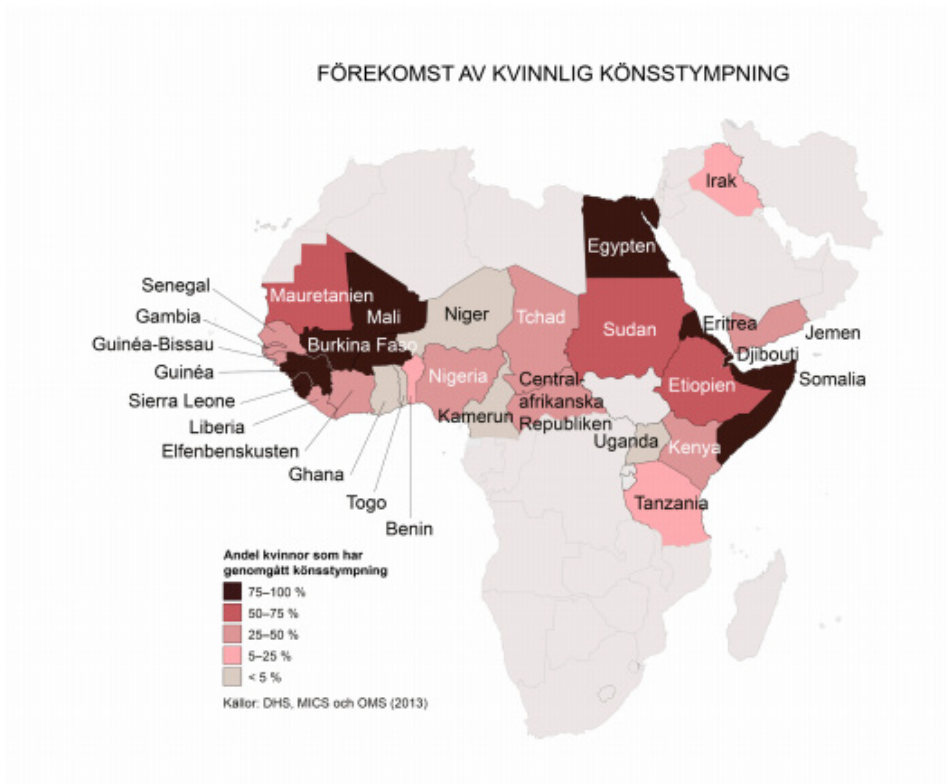
Typ III
Tillslutning/försnävning av vaginalöppningen genom excision och hopfästande de inre blygdläpparna och/eller de yttre blygdläpparna, med eller utan borttagande av klitoris (infibulation).

¹ Enligt WHO:s klassificering av könsstympning.
Hämtad 2015-10-06 <http://www.who.int/reproductivhealth/topics/fgm/overview/en/>

Bilaga 2

Riskländer

Observera att kartan är från 2013 och att mer korrekt och uppdaterad statistik kring prevalens kan finnas.

KVINNIG KÖNSSTYMPNING – ETT STÖD FÖR HÄLSO- OCH SJUKVÅRDENS ARBETE
SOCIALSTYRELSEN